

CZU: 343.982.32

IDENTIFICAREA PERSOANEI PRIN MĂSURI ȘI METODE SPECIALE DE INVESTIGAȚII

*Dumitru ROMAN, Sergiu POPA**

Universitatea de Stat din Moldova

**Procuratura municipiului Chișinău, Oficiul Ciocana*

În scopul identificării persoanei care a săvârșit o infracțiune pot fi aplicate următoarele metode speciale de investigații: chestionarea informativă; culegerea cifrată a informației; urmărirea (supravegherea) operativă; cercetarea operativă; metoda agenturistică; recunoașterea (identificarea) operativă; metoda combinației operative; modelarea (experimentarea) operativă; informarea electronică; metoda odorologică. Rezultatele identificării persoanei prin măsuri și metode speciale, indiferent de caracterul documentării, pot fi folosite numai pentru căutarea probelor, având importanță pentru determinarea căilor și direcțiilor de investigație, și nicidecum în calitate de probe în procesul penal. Astfel, în temeiul rezultatelor măsurilor speciale se dispune efectuarea: prezentării spre recunoaștere, dacă victima sau martorul n-au participat în cadrul acestei măsuri; experizei (dactiloscopice, grafoscopice, biologice etc.); percheziției, examinării corporale; audierii sau altor acțiuni de urmărire penală.

Cuvinte-cheie: *drept procesual penal, criminalistică, activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, metode speciale de investigații, acțiuni de urmărire penală, identificare, făptuitor, victimă, probe în procesul penal.*

IDENTIFICATION OF THE PERSON THROUGH SPECIAL MEASURES AND METHODS OF INVESTIGATION

In order to identify the person who committed an offense can be applied to the following special investigative methods: interviewing informative; Collection of encrypted information; Follow-up (surveillance) basis; operational research; agentical method; recognition (identification) operative; operative combination method; shape (experimentation) basis; electronic information; odorology method. The results and methods of identifying the person by special measures, irrespective of whether the documentation can be used only for searching evidence and relevant to determining ways and directions of investigation, and not as evidence in criminal proceedings. Thus, under special orders the results of the measures: the presentation to recognition, if the victim or witness did not participate in this action; expertise in (fingerprint, documents, biological, etc.); search, body examination; hearing or other criminal actions.

Keywords: *criminal procedure law, criminalistics, special investigative activity, special investigative measures, special investigative methods, criminal prosecution actions, identification, criminal, victim, samples in penal trial.*

Introducere

Identificarea persoanei constituie un fapt important pentru cercetarea infracțiunilor și realizarea justiției penale. Atât Codul de procedură penală al Republicii Moldova (art.252) [1], cât și Codul de procedură penală al României (art.285) [2], prevăd expres obiectul urmăririi penale *identificarea făptuitorului sau identificarea persoanelor* care au săvârșit o infracțiune. Prin expresia „identificarea făptuitorilor” legiuitorul a vrut să precizeze că, în cadrul urmăririi penale, probele adunate trebuie să ajute la depistarea celor care au săvârșit fapta penală (autori, instigatori, complici), înțelegând prin aceasta atât stabilirea faptului că urmarea socialmente periculoasă se datorează unei activități umane, cât și aflarea *datelor de identitate* a celui care a săvârșit fapta penală [3, p.27]. În cazul în care victima infracțiunii nu este cunoscută sau nu s-a putut stabili identitatea, organele de urmărire penală au obligația să stabilească acest fapt. Identificarea persoanei vătămate are importanță nu doar în legătură cu soluționarea acțiunii civile; rezolvarea justă a laturii penale, uneori însăși identificarea infractorului, depinde de cunoașterea victimei [4, p.10].

Identificarea criminalistică presupune recunoașterea unui obiect concret ce poate avea elemente sau însușiri de natură să-l apropie de alte obiecte asemănătoare, de acelaș gen sau specie, dar care se deosebește de toate acestea prin trăsături care îl fac să fie identic numai cu sine însuși. Prin identitate se înțelege însușirea unei persoane, obiect sau fenomen de a-și manifesta individualitatea în timp și spațiu, prin caracteristicile fundamentale, permanente, ce le deosebește de toate celelalte și le determină să rămână ele însele pe întreaga durată a existenței lor [5, p.5,6].

Identificarea poate fi făcută după totalitatea particularităților generale și speciale ale obiectului. Această identificare se poate realiza prin metoda analitică. Subiectul (care identifică) distinge mnemonic anumite trăsături ale obiectului, după care formează în baza acestor însușiri imaginea generală a celui identificat. Identificarea este posibilă și în baza imaginii generale, fără analiza trăsăturilor caracteristice cu indicarea ulterioară a semnelor sau particularităților după care obiectul a fost identificat [6, p.339].

Potrivit art.2 din *Legea privind activitatea specială de investigații*, nr.59 din 29.03.2012 [7], una dintre sarcinile activității speciale de investigații este relevarea atentatelor criminale, prevenirea, curmarea infracțiunilor și identificarea persoanelor care le organizează și/sau le comit.

Sarcina *identificării persoanelor care le organizează și/sau le comit* este componenta indispensabilă a relevării atentatelor criminale, prevenirii/curmării infracțiunilor, până la declanșarea procesului penal sau a urmăririi penale, fie componenta descoperirii și cercetării, după declanșarea urmăririi penale, dacă făptuitorul rămâne neidentificat în continuare. Astfel, indiferent de forma cercetării (de la infracțiune către făptuitor) sau a formei (de la făptuitor către infracțiune) – identificarea persoanei evident este necesară [6, p.24].

În sens general, identificarea persoanelor care organizează și/sau comit infracțiuni se realizează prin desfășurarea unui complex de măsuri speciale de investigații, informativ-operative, de identificare și căutare, inclusiv criminalistice și acțiuni procesual-penale. *Stricto sensu*, sarcina analizată se realizează prin măsura specială de investigații *identificarea persoanei*, prevăzută la art.36 din *Legea nr.59 din 29.03.2012* și prin alte măsuri speciale.

Conceptul juridic al activității, măsurilor și metodelor speciale de investigații

Potrivit art.1 alin.(1) din *Legea nr.59 din 29.03.2012*, *activitatea specială de investigații* reprezintă o procedură cu caracter secret și/sau public, efectuată de autoritățile competente, cu sau fără utilizarea echipamentelor tehnice speciale, în scopul culegerii de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor.

Prin *Legea nr.66 din 05.04.2012*, Codul de procedură penală (Titlul IV, Capitolul III) a fost modificat și completat cu Secțiunea 5 „Activitatea specială de investigații”, iar art.132¹ alin.(1) definește această activitate drept „totalitatea de acțiuni de urmărire penală cu caracter public și/sau secret efectuate de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale numai în condițiile și în modul prevăzute de prezentul cod”.

Definiția dată în art.132¹ alin.(1) CPP RM este contrară celei din art.1 alin.(1) din *Legea nr.59 privind activitatea specială de investigații*, prin faptul că legea procesual-penală indică „acțiuni de urmărire penală” efectuate doar după începerea urmăririi penale, iar legea specială în art.18 alin.(3) prevede posibilitatea efectuării măsurilor speciale de investigații atât în cadrul procesului penal, cât și în afara procesului penal. În cadrul procesului penal se prezumă că anumite măsuri speciale de investigații urmează a fi efectuate după înregistrarea infracțiunii până la începerea urmăririi penale în termen de 30 de zile, conform art.262, 265, 274 CPP RM, iar anumite măsuri speciale de investigații pot fi efectuate numai după începerea urmăririi penale, reieșind din dispozițiile art.279 alin.(1) CPP RM.

Astfel, definirea „*activității speciale de investigații*” ca totalitatea de „*acțiuni de urmărire penală*” creează impedimente la aplicarea eficientă a legii în activitatea de prevenire, depistare și investigare a infracțiunilor.

Sintagma „*activitatea specială de investigații*”, echivalent – „*acțiuni de urmărire penală*”, intră în contradicție cu art.287² alin.(2) și (3) CPP RM privind acțiunile organului de urmărire penală după suspendarea urmăririi penale, care prevede obligația acestuia de a lua unele măsuri, atât direct, cât și prin intermediul altor organe care exercită activitatea operativă (specială) de investigații, în vederea identificării persoanei care poate fi pusă sub învinuire. Totodată, se menționează că în cauzele penale, unde urmărirea penală este suspendată, nu se admite efectuarea acțiunilor de urmărire penală.

Introducerea în dreptul procesual penal a unui nou conținut, și anume: a instituției *declanșării procesului penal*, unde, potrivit art.1 alin.(1) CPP RM, „se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni”, a fost necesară pentru a reglementa efectuarea unor acte de investigare până la *declanșarea urmăririi penale* și aceste acte urmau să fie în primul rând măsurile speciale de investigații autorizate de procuror, pentru constatarea unei bănueli rezonabile că a fost săvârșită o infracțiune. În caz contrar, realizarea sarcinilor prevăzute de art.2 din *Legea nr.59 privind activitatea specială de investigații* devine inefficientă la această etapă a procesului investigativ.

La etapa actuală, potrivit art.18 din *Legea nr.59 privind activitatea specială de investigații*, pot fi efectuate în cadrul procesului penal până la declanșarea urmării penale următoarele măsuri speciale de investigație autorizate de procuror: 1) identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic; 2) urmărirea vizuală; 3) investigația sub acoperire; 4) colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată; 5) cercetarea obiectelor și documentelor; 6) achiziția de control. În această privință este neclară aplicarea dispozițiilor art.18 coroborat cu art.27 din *Legea nr.59*, care prevede: „Măsurile speciale de investigații ce se autorizează doar în cadrul urmării penale se efectuează în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală al Republicii Moldova”.

În concluzie definim *activitatea specială de investigații* ca fiind *totalitatea de procedee probatorii cu caracter secret și/sau public, efectuate de autoritățile competente, până la sesizarea/autosesizarea organelor de drept, în cadrul procesului penal și/sau urmării penale, în scopul culegerii de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor*.

Prin *Legea nr.66 din 05.04.2012*, Secțiunea 5 „*Activitatea specială de investigații*” a fost încorporată în Capitolul III „*Mijloacele de probă și procedeele probatorii*” din Titlul IV al Codului de procedură penală. Legiuitorul Republicii Moldova utilizează, atât în *Legea nr.45-XIII din 12.04.1994*, cât și în *Legea nr.59 din 29.03.2012*, termenul „*măsură, măsuri*” (*măsuri operative de investigații sau măsuri speciale de investigații*) folosit tradițional de legislația și doctrina rusă [8, p.22-31].

Codul de procedură penală al României (art.138) definește asemenea acțiuni *metode speciale de supraveghere sau cercetare* [9], iar în criminalistică acestea sunt numite *procedee și tehnici speciale de investigare* [10, p.240-251] sau *tehnici speciale de investigare* [11, p.1].

În doctrina Republicii Moldova măsurile operative de investigații (luându-se în considerare *Legea privind activitatea operativă de investigații*, nr.45-XIII din 12.04.1994) sunt definite „*acțiuni extrajudiciare, strict determinate de lege, care constau în aplicarea de către subiecții împuterniciți a forțelor, mijloacelor și metodelor publice și confidentiale, cu respectarea regulilor de conspirație, în vederea realizării scopului și sarcinilor AOI*” [12, p.30].

În teoria activității operative de investigații, măsurile operative de investigații sunt definite ca „*acțiuni efectuate de subiecți împuterniciți prin lege, cu aplicarea predominantă a mijloacelor și metodelor secrete, precum și cu aplicarea combinată a celor publice, în scopul relevării și folosirii datelor faptice, necesare soluționării sarcinilor AOI*” [8, p.21]. În alte surse, măsurile operative de investigații sunt definite ca „*acte de conduită, prevăzute de lege, prin intermediul cărora subiecții împuterniciți (ofițerul operativ, agentul ș.a.) dobândesc informațiile necesare pentru realizarea scopului și sarcinilor AOI*” [13, p.6]. Măsurile operative de investigații sunt calificate drept „*un instrument productiv de bază a activității de investigare penală (alături de măsurile de căutare propriu-zise și de acțiunile de urmărire penală). Măsura operativă de investigație este una dintre cele două categorii ale formei complexe a actului de investigare operativă (alături de operațiune) și, totodată, este elementul mediu organizațional al activității investigativ-penale (modul complex, metoda și mijlocul de dobândire a informației de interes operativ)*” [13, p.7].

Prin adoptarea *Legii nr.59 din 29.03.2012*, legiuitorul nu a definit noțiunea *măsuri speciale de investigații*, iar prin încorporarea activității speciale de investigații în Codul de procedură penală acestea au fost numite *acțiuni de urmărire penală*, astfel fiind modificat conceptul de măsuri speciale de investigații. Astfel, măsurile speciale de investigații sunt *acțiuni procesual-penale*, iar în cazuri prevăzute de lege – *acțiuni extprocesuale*, cu caracter secret și/sau public, efectuate de subiecți împuterniciți, cu sau fără utilizarea echipamentelor tehnice speciale, în scopul culegerii de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor, precum și pentru evaluarea integrității instituționale.

În teoria activității investigativ-operativă și în *Legea nr.59 privind activitatea specială de investigații* (art.3, 24 alin.(2)) se folosește termenul *metode speciale (operative) de investigații*, care constituie secret de stat. Astfel, în literatura de specialitate din Republica Moldova și din alte țări, drept metode (*procedee tactice*) [14, p.48-67] tradiționale ale activității operative de investigații sunt recunoscute: *chestionarea informativă; culegerea cifrată a informației; supravegherea (urmărirea) operativă; investigarea proprie; cercetarea operativă și metoda agenturistică* [8, p.34], care constituie baza majorității măsurilor de investigație.

Cunoașterea și delimitarea noțiunilor (*măsură și metodă specială de investigații*) prezintă interes atât teoretic, cât și practic pentru perfecționarea legislației privind denumirea măsurilor speciale de investigații sau elaborarea unor noi măsuri speciale, pentru propunerea de recomandări privind diversificarea conținutului

măsurilor realizate în practică, precum și pentru aplicarea eficientă a metodelor noi de cunoaștere a urmelor ascunse ale faptelor ilegale [8, p.43].

În sens filosofic, metoda este definită mod (sistematic) de cercetare, de cunoaștere și de transformare a realității obiective; ansamblu de mijloace socotite proprii pentru realizarea unui scop; mod de executare a unui lucru [15]. În sens criminalistic, metoda poate fi definită ca o totalitate de acțiuni, operațiuni și mijloace inerente însușirii realității obiective privind cercetarea infracțiunilor [16, p.23].

În sensul teoriei activității investigativ-operative, metoda specială este definită ca *sistem de procedee și modalități tactice omogene* privind obținerea, verificarea și realizarea informației operative [17, p.204], elaborate de practică și întemeiate științific, ce constituie elementul structural al măsurilor operative de investigații prevăzute de lege [8, p.42].

Metoda este elementul structural tactic al măsurii speciale de investigații, formând conținutul acesteia. Mai multe metode speciale, prin combinație, pot fi aplicate în cadrul unei măsuri speciale, iar o metodă specială poate fi aplicată la efectuarea diverselor măsuri speciale de investigații. Prin elementul său organizațional-tactic, care este secret de stat și în proces de evoluție, măsura specială (operativă) de investigații se deosebește esențial de acțiunile de urmărire penală clasice. Aici se califică ca secret de stat descrierea detaliată a procedeelelor și modalităților tactice ce constituie o metodă specială distinctă, elaborată de practica investigativ-operativă.

Definirea sau caracterizarea generală a metodelor speciale de investigații este admisibilă în teoria activității investigativ-operative, precum și în legislația unor state. Astfel, *Legea Republicii Lituania privind activitatea operativă*, nr.IX-965 din 20.06.2002, în art.3 pct.13)-18) definește 6 metode investigativ-operative: *metoda chestionării operative; metoda urmăririi operative; metoda cercetării operative; metoda verificării operative; metoda agenturistică; metoda informării electronice* [18].

Categoriile *metodă* și *măsură* se raportează categoriilor *conținut* și *formă*, unde rolul determinant și definitoriu este al conținutului asupra formei, producând modificări ale acesteia. La rândul ei, forma poate influența conținutul, contribuind la dezvoltarea conținutului sau împiedicând acest lucru [17, p.204]. În acest sens, *Legea nr.59 din 29.03.2012 și Secțiunea a 5-a din Capitolul III, Titlul IV, din Codul de procedură penală* definesc forma la modul general pentru majoritatea măsurilor speciale de investigații, din care rezultă ce metode pot fi aplicate la derularea unei sau altei măsuri. De exemplu, măsura specială *urmărirea vizuală*, în forma actuală prevăzută de lege, presupune aplicarea *metodei urmăririi (supravegherii) operative* nemijlocite a unor persoane, obiecte sau fenomene, iar *metoda informarea electronică* poate fi aplicată doar restrictiv și condiționat în dependență de obiectul-țintă și mijloacele tehnice folosite (urmărirea acustică, fotografierea, înregistrarea video și/sau audio în cadrul măsurii speciale *urmărirea vizuală* este contestată, prin interpretarea *ad litteram* a termenului *formă* prevăzut de lege). Din aceste considerente, în legislația unor state (de exemplu, a Ucrainei) se propune optimizarea formei măsurii operative *urmărirea vizuală* sub două aspecte: 1) *urmărirea persoanei în locurile publice și accesibile cu folosirea mijloacelor tehnice de supraveghere și fixare a informației*; 2) *urmărirea obiectului sau a locului* [19].

Metodele speciale (operative) au la bază metodele general-științifice (observației, măsurării, experimentală, comparației, descrierii) [16, p.23-31], precum și alte modalități generale de cunoaștere, cum sunt: analiza, sinteza, deducția, inducția și modelarea [14, p.13-15], dar primele se evidențiază prin caracterul strict informativ privind studierea obiectivelor criminogene în scopul prevenirii și descoperirii infracțiunilor; prin caracterul secret (cifrat) al majorității procedeelelor și modalităților; prin cercul limitat de subiecți abilitați să le realizeze și de participanți implicați; prin sistemul normativ special de reglementare [17, p.204].

În teorie au fost menționate și definite următoarele metode operative de investigații:

- a) chestionarea informativă;
- b) culegera cifrată a informației;
- c) urmărirea (supravegherea) operativă;
- d) investigarea proprie;
- e) cercetarea operativă;
- f) metoda agenturistică;
- g) recunoașterea (identificarea) operativă;
- h) metoda combinației operative;
- i) modelarea (experimentarea) operativă;
- j) legendarea;
- k) informarea electronică;

- l) metoda analizei operativ-economice;
- m) informarea analitică;
- n) detectarea psihofiziologică a minciunii;
- o) metoda odorologică.

Identificarea persoanei prin măsuri și metode speciale de investigații

Identificarea persoanei constă în stabilirea persoanei după semnalmentele statice (amprente digitale, componența sângelui și a salivei, urme de miros și urme lăsate la locul infracțiunii) și dinamice (mers, gesticulare, mimică etc.), precum și prin intermediul fotorobotului și al altor metode ce dau posibilitatea de a stabili persoana cu o probabilitate sporită (art.36 din Legea nr.59 din 29.03.2012). Identificarea (recunoașterea) constituie ansamblul de mijloace și metode folosite de organele judiciare pentru stabilirea trăsăturilor și particularităților acesteia; activitatea unui subiect care stabilește o asemănare a unei informații recente cu o informație precedentă [20].

Identificarea persoanei, ca măsură specială de investigații, se deosebește de identificarea persoanei în cadrul acțiunii prezentării spre recunoaștere (art.116, 117 CPP RM), prima fiind o identificare neprocesuală [21, p.43], ce permite aplicarea diferitelor metode și mijloace în scopul stabilirii identității unui obiect (entități), dar ambele aplică metodele identificării criminalistice.

Elementele (acțiunile) identificării persoanei. Sub aspect practic, identificarea se realizează:

- prin acțiuni de acumulare a informației (*măsuri speciale ce contribuie la identificare*): chestionarea, culegerea informației despre persoane și fapte, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată, cercetarea obiectelor și documentelor, urmărirea vizuală, cu obiectiv bine determinat – identificarea persoanei;
- prin acțiuni ce stabilesc asemănarea cu obiectul identificat (*identificarea propriu-zisă*).

În teorie [22, p.341] s-a menționat caracterul complex al măsurii speciale *identificarea persoanei*, ce constituie acțiuni cu elemente de urmărire vizuală, chestionare a cetățenilor, culegere a informației, cercetare a obiectelor sau a documentelor (cercetarea amprentelor digitale, a urmelor de sânge, a salivei, altor eliminări ale corpului uman etc.). Toate aceste acțiuni au un scop comun – identificarea persoanei. În dependență de caracterul acțiunilor, acestea pot fi părți componente, elemente ale măsurii identificarea persoanei sau pot fi considerate elemente ale altor măsuri speciale de investigații distincte.

Obiectul identificării. Deși *stricto sensu* legea prevede identificarea persoanei, atât în practică, cât și în teorie [22, p.368] obiectul identificării este perceput *lato sensu*, incluzând un spectru mai larg de entități, precum:

- persoane vii (făptuitorul sau victima infracțiunii; martorul; persoane în vârstă sau/și bolnave, copii ce nu pot comunica date privind identificarea lor; persoana dată în căutare);
- cadavre neidentificate;
- animale;
- obiecte/părți ale acestora (lucruri sustrate; armele infracțiunii; mijloace de transport; etc.);
- documente/părți ale acestora;
- terenuri, construcții și încăperi [13, p.56];
- computerul, e-mailul, adresa IP.

Subiecții care pot participa la realizarea identificării. Aceștia sunt:

- ofițerul de investigații;
- confidentul care participă la efectuarea măsurii în mod cifrat;
- specialistul subdiviziunii specializate;
- martorul ocular sau victima;
- alte persoane care colaborează sau contribuie la derularea anumitor acțiuni.

Felurile identificării. În funcție de caracterul informațiilor și modalitatea de recunoaștere a obiectului identificat, sunt menționate două feluri de identificare: 1) *nemijlocită* și 2) *mediată* [22, p.369]. Identificarea nemijlocită se întemeiază pe capacitatea subiectului de a recunoaște obiectul supus identificării în prezența acestuia (identificarea cadavrului, recunoașterea cifrată a persoanei în mediul ambiental, identificarea făptuitorului cu participarea victimei infracțiunii „pe urmele proaspete” etc.). Identificarea mediată se face prin intermediul portretului vorbit, fotografiilor, înregistrărilor video, urmelor infracțiunii etc.

Formele identificării. Măsura specială în discuție poate fi efectuată în *mod public*, *cifrat* și *secret*, în dependență de informația obținută privind obiectul identificării, de procedeele tactice și metodele aplicate.

Identificarea publică poate avea loc prin acțiunile de legitimare și identificare după semnalmentele exterioare a unor persoane necunoscute, ce constă în solicitarea actului de identitate al persoanei pe care o suspectează legitim de încălcarea dispozițiilor legale, verificarea acestuia și luarea măsurilor care se impun [23, p.169] de către organele de poliție conform art.25 alin.(5) pct.3) din *Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului*, nr.320 din 27.12.2012.

Identificarea în mod deschis se realizează prin publicarea în mass-media a portretului vorbit (fotorobotului), fotografiilor, înregistrărilor video și anunțurilor publice privind căutarea anumitor persoane sau prin comunicarea oricărei informații privind anumite infracțiuni. La identificarea publică se recurge atât pentru stabilirea identității făptuitorului, cât și pe cea a victimei.

- **Cazul S.P., dosarul penal nr.99194*** (omorul în circumstanțe agravante). În dimineața zilei de 03 ianuarie 1980, aproximativ la ora 07.00 în curtea casei locuitorului din s.Kutuzov (actualmente or.Ialoveni) F.Vutkarev a fost descoperit un geamantan, în care se afla capul dezmembrat al unei femei neidentificate și un plic adresat acestuia. În cadrul cercetării la fața locului s-a constatat că în imediata apropiere de poarta de acces în ogradă este amplasat un geamantan în care se află un cap dezmembrat pe linia gâtului ce aparține unei femei tinere neidentificate. Ochii sunt exterminați, iar pe pleoapele de sus ale ambilor ochi se observă tăieturi. Pe față la fel s-au depistat plăgi liniare, iar pe buze – ruj de culoare roz. În gemantan au mai fost depistate un sac, ziar, hârtii boțite, sacoșă de polietilenă etc., *inter allia*, și un plic cu o scrisoare adresată stăpânului casei. În plicul descoperit în gemantan (care nu era lipit) a fost depistat un bilețel, scris exclusiv cu pix, exclusiv cu litere de tipar, cu un conținut amenințător adresat stăpânului casei și familiei acestuia.
- Nemijlocit pe plicul descoperit, la fel era scris cu pixul, exclusiv cu litere de tipar: „*FEDOSU* (subliniat cu 2 linii). *Citește și înțelege corect Nimeni nu o să te atingă* – semnat, *SEVA* (subliniat cu 1 linie)”. În situația creată a fost pusă în mod prioritar condiția de a stabili identitatea femeii decedate. Astfel, a fost luată decizia de a efectua o toaletă scrupuloasă a capului. În acest sens, pe lângă medici-legiști, a fost invitat un specialist în domeniul protozării ochilor, care a selectat doi ochi, aproximativ de aceleași dimensiuni care puteau fi la victimă. Culoarea ochilor a fost aleasă după rămășița irisului rămas. Au fost machiate sprâncenele, genele, deschiși ochii. Capul dezmembrat a fost înfășurat, în locul plăgii, cu materie, apoi fotografiat după regulile fotografiei de identificare.
- Fotografiile realizate și textul unui mesaj pregătit pentru telespectatori au fost expediate la televiziune pentru a fi difuzate în direct. A doua zi după emisiune a parvenit un mesaj din satul Grigorești, raionul Lozova, precum că localnicul satului a recunoscut-o pe cet. F.A. (a.n. 1961), bolnavă psihic, care în urmă cu 10-12 ani a plecat de acasă și vagabonda în Chișinău.

Identificarea cifrată presupune examinarea operativă a persoanei de interes operativ, prin crearea circumstanțelor favorabile pentru realizarea acestei măsuri, fără anunțarea scopului acțiunilor desfășurate [24, p.216]. Acțiunile de patrulare mascată ale ofițerilor de investigație împreună cu victima sau martorul ocular în locurile posibile de apariție a infractorului [6, p.340] este un caz de identificare a persoanei în mod cifrat.

Identificarea secretă include acțiuni întreprinse, de regulă, de ofițerul de investigații sau de confident în atingerea obiectivului propus, fără ca subiectul de interes operativ să cunoască acest lucru sau să fie implicat în acțiunile derulate. Caracterul secret al acțiunilor de identificare este determinat de particularitățile infracțiunii, de categoria informației privind obiectul identificării și de alte circumstanțe factice. De exemplu, ambuscada, fiind procedeu tactic secret, este folosită în scopul identificării făptuitorului [25] în cazul crimelor omogene sau în serie, când de alte informații decât modalitatea de operare a infractorului sau însușirile tipologice ale victimelor organul de investigație nu dispune.

Metodele și mijloacele identificării. Reiesind din dispoziția art.36 din *Legea nr.59 din 29.03.2012*, pentru identificarea persoanei pot fi folosite oricare metode și mijloace de recunoaștere operativă a obiectului interesat.

Metoda portretului vorbit. Metodă de identificare criminalistică având la bază descrierea și compararea trăsăturilor (semnalmentelor) exterioare ale făptuitorului de către victimă sau martor. Temeiul acestei identificări îl constituie individualizarea caracteristicilor somatice relativ stabilite ale fiecărei persoane adulte. Deci, sunt însușiri sau semnalmente relative neschimbate, proprii fiecărui individ, ele fiind irepetabile. Portretul vorbit poate fi realizat și pe baza unor mijloace tehnice: întocmirea schiței portret, fotorobotul, identificarea pe bază de desen-compoziție (procedeu cu mai multe variante, și anume: identi-kitul, minicompozitorul, portretul robot computerizat) [26].

* *Cauza penală nr.99194, intentată la data de 03.01.1980, de către fosta Procuratură Kutuzov a RSSM* (la moment Procuratura raionului Ialoveni) este compusă din șapte volume, fiecare a câte 250 de file, ce se păstrează în arhiva Curții Supreme de Justiție.

Identificarea după amprentele digitale. Identificarea prin metoda în discuție se face prin compararea amprentelor digitale ridicate de la locul infracțiunii sau de la persoana supusă identificării cu datele dactiloscopice (imagini de amprente digitale, imagini de amprente digitale latente, imagini de amprente palmare, imagini de amprente palmare latente, precum și caracteristici codificate ale unor astfel de imagini stocate și procesate într-o bază de date electronice). Aplicarea acestei metode este posibilă numai dacă există urme lăsate la locul infracțiunii sub forma amprentelor digitale sau dacă amprentele digitale coincid cu ale persoanei căutate (*date dactiloscopice primare și date dactiloscopice comparabile*).

Potrivit art.10 din *Legea cu privire la înregistrarea dactiloscopică de stat*, nr.1549 din 19.12.2002 [27], înregistrării dactiloscopice obligatorii sunt supuși: cetățenii Republicii Moldova și străinii care se află sub urmărire penală, care sunt învinuși sau condamnați pentru infracțiuni ori supuși arestului contravențional; conducătorii mijloacelor de transport auto, cu excepția celor care au renunțat la numărul de identificare de stat și la evidența automatizată a datelor cu caracter personal; cetățenii Republicii Moldova și străinii care, din motive de sănătate ori de vârstă, sunt incapabili să comunice date privind identitatea lor, dacă aceste date nu pot fi obținute în o altă modalitate; străinii sosiți în Republica Moldova în căutare de azil care au depus cerere pentru a li se acorda azil politic ori un alt fel de azil sau pentru a li se atribui statut de refugiat; funcționarii publici din anumite organe de stat și alte categorii de persoane. Înregistrării dactiloscopice obligatorii sunt supuse toate cadavrele neidentificate.

Dreptul de a obține și de a utiliza datele dactiloscopice îl au procurorii, ofițerii de urmărire penală și persoanele care desfășoară activitate specială de investigații în următoarele scopuri: prevenirea și combaterea criminalității; stabilirea identității cadavrelor necunoscute; căutarea și stabilirea identității cetățenilor Republicii Moldova și a străinilor dispăruți fără urmă; stabilirea și/sau confirmarea identității cetățenilor Republicii Moldova și a străinilor, dacă aceasta nu este posibilă prin utilizarea altor mijloace.

Adresarea către masivul informațional, format în procesul înregistrării dactiloscopice de stat, se efectuează sub formă de interpelare. Interpelarea conține o scrisoare motivată alcătuită în formă liberă, cu anexarea suporturilor materiale: fișelor dactiloscopice; fișelor dactiloscopice ale amprentelor papilare ale cadavrelor neidentificate; cartelelor informaționale cu urme papilare, ridicate de la locurile faptelor crimelor nedescoperite, în cazul în care tehnologia gestionării masivului dactiloscopic permite efectuarea căutărilor după o singură impresiune papilară (în cazul gestionării automatizate a masivului dactiloscopic). A se vedea în acest sens: pct.29) al *Regulamentului cu privire la obținerea, evidența, păstrarea, sistematizarea și utilizarea informației dactiloscopice și Lista funcțiilor deținute de persoanele supuse înregistrării dactiloscopice obligatorii* [28].

Dacă identificarea în baza datelor dactiloscopice din masivul informațional nu a fost posibilă din lipsa informației dactiloscopice sau din alte considerente, se va recurge la obținerea unor noi mostre dactiloscopice colectate în cadrul verificării unor versiuni operative. Colectarea mostrelor dactiloscopice poate fi efectuată cifrat sau secret; ulterior acestea vor fi comparate cu amprentele digitale ridicate de la locul crimei.

Identificarea persoanei după urmele de picioare (încălțăminte) se efectuează prin îmbinarea metodelor criminalistice de identificare cu cele speciale de investigații. Metoda specială de identificare în cazul existenței urmelor de picioare, găsite la locul infracțiunii, constă în căutarea mostrelor cu urme de picioare, colectarea și cercetarea cifrată a unor mostre, compararea urmelor găsite la locul infracțiunii cu mostrele colectate cifrat de la persoana de interes operativ.

- **Caz de omor în circumstanțe neevidente.** Într-un sat din Federația Rusă a fost omorâtă o femeie în vârstă, care vindea basamac la domiciliu. La locul crimei au fost depistate **urme de încălțăminte** cu caracteristici individuale sub formă de elemente reliefante „brăduleț”, care se terminau cu un truing, și alte obiecte (două mucuri de țigară). În noaptea în care a fost săvârșit omorul în sat au avut loc câteva ceremonii de petrecere a unor recruți la serviciul militar în termen. Examinând una dintre versiunile înaintate de implicare a unor tineri la fapta cercetată, ofițerii operativi, în concluzie cu comisariatul militar, au hotărât să invite la instituția militară toți tinerii din sat, inclusiv toți recruții. În incinta comisariatului militar, în antreu și în unul dintre cabinete, au fost amenajate covorașe speciale pentru mularea urmelor de suprafață. Într-o odaie adiacentă se afla specialistul criminalist care examina urmele lăsate în mod individual de fiecare invitat sau recrut, comparându-le cu urmele găsite la locul omorului. În total au fost verificate în acest mod 38 de persoane, dintre care 23 au lăsat urme cu element reliefant „brăduleț”, dar numai la urmele a două persoane era prezent elementul sub formă de triunghi, la terminația călcâiului. Unul dintre cei doi tineri fuma țigarete „Sever”. Analizate prin comparație cu mucerile de țigară la locul faptei, s-a constatat identitatea acestora. Cel din urmă, nefiind invitat la petrecere și în lipsă de bani pentru alcool, a cerut basamac pe datorie de la femeie. Deoarece aceasta i-a refuzat, a lovit-o mortal în cap [29].

Identificarea persoanei după fotografie sau înregistrări video se realizează prin prezentarea secretă victimei sau martorului ocular a unor albume fotografice, a înregistrărilor video ridicate de la instituții, organizații, persoane fizice sau juridice, inclusiv a înregistrărilor video efectuate de către poliție public, în condițiile legii*.

Identificarea persoanei în mediul ambiental presupune recunoașterea de către victimă sau martorul ocular a făptuitorului unei infracțiuni dintr-un loc ascuns [24, p.215,216] în rezultatul patrulării mascate în locurile posibile de apariție a infractorului [6, p.340], prin urmărirea și capturarea infractorului „pe urmele proaspete” de către ofițerii de investigații cu ajutorul victimei.

Identificarea persoanei după scris (identificarea scriitorului). Identificarea scriitorului constă în stabilirea autorului unui grafism (text sau semnătură). Se realizează prin compararea grafismului în litigiu cu grafismul ce emană în mod indubitabil de la o anumită persoană [30]. Metoda în discuție este aplicată în cazul săvârșirii infracțiunii prin intermediul unor înscrisuri, fie în cazul ridicării anumitor grafisme de la locul infracțiunii. Pentru identificarea scriitorului se recurge la colectarea mostrelor de scris în mod secret sau cifrat de la persoane-țintă, verificate în cadrul unor versiuni operative.

- **Cazul S.P., dosarul penal nr.99194** (omorul în circumstanțe agravante). Referitor la plicul și bilețelul adresat lui V.F., depistat în geamantan, luând în considerare faptul că în scrisoarea de amenințare pe numele lui V.F. ultimul a fost numit „FEDOS” (așa îi ziceu doar cei mai apropiați și rudele), pe când cunoscuții, colegii de serviciu îl numeau Tudor, a fost înaintată versiunea că scrisoarea putea fi scrisă de către cineva din cercul de prieteni ai lui V.F. Verificând versiunea despre scrierea plicului și a bilețelului cu conținut amenințător, adresat martorului V.F., de către apropiați sau rude, întâi de toate au fost identificate și audiate mai mult de 40 de persoane care erau în relații de prietenie sau de rudenie cu V.F., precum și cu soția acestuia. De la toți cei interogați erau prelevate mostre ale scrisului (de tipar), după un text pregătit din timp. Aproximativ în acea perioadă, la Procuratura RSSM s-a adresat cu plângere unul dintre prietenii lui V.F. – S. P., care a informat că a găsit în căsuța poștală o scrisoare cu conținut amenințător, în care i se propunea să meargă la o întâlnire cu persoane necunoscute. Fiind dispusă expertiza grafoscopică a scrisorii ridicate (adresate lui V.F.) din geamantanul în care se afla capul dezmembrat și a „scrisorii adresate lui S.P.”, experții au concluzionat că ambele sunt scrise de una și aceeași persoană. Dat fiind faptul că S.P. era unul dintre prietenii lui V.F., că numitul era locuitor al capitalei, că se afla în capitală în timpul asasinatului victimei F.A., că anterior acesta a fost judecat, anchetatorul începe să-l bănuiască anume pe S.P. de săvârșirea omorului, considerând că anume el a scris bilețelul. Pentru început, conducătorul grupului de urmărire penală încearcă să organizeze depistarea unor mostre de scris eminate de la S.P., în acest sens fiind ridicate o serie de documente din diferite autorități și organizații la care S.P. s-a adresat, unde a lucrat sau pur și simplu a îndeplinit personal careva acte. Tot atunci, anchetatorul relevă faptul că unele cuvintele separate ale „plângerilor lui S.P.” și unele din textul scrisorilor cu conținut amenințător, ridicate anterior, au ceva comun – sunt subliniate cu o linie sau două. Luând în considerare faptul că S.P. ar putea denatura scrisul cu litere de tipar pentru mostrele de comparare, a fost luată decizia ca aceste mostre de scris să fie obținute într-un context ce nu l-ar obliga să-o facă conștient, dar prin acțiuni cifrate de luare de mostre. În acest scop, anchetatorii au folosit un procedeu tactico-criminalistic. De comun acord cu Comisariatul militar Frunze (actualul sect. Buiucani), prin intermediul citației, S.P. a fost invitat la Comisariatul militar, împreună cu alți supuși militari, cărora le-au fost împărțite anchete ale supușilor militari, fiind înaintată condiția: „Completarea anchetei se face cu litere de tipar!!!”
- Mostrele experimentale de scris prelevate de la S.P., precum și cele ridicate de la Comisariatul militar, au fost îndreptate la expertiza grafoscopică. Conform concluziilor raportului de expertiză grafoscopică, rezulta indubitabil că plicul și scrisoarea ce au fost ridicate în cadrul cercetării la fața locului în ograda lui V.F., precum și cele prezentate de S.P., au fost scrise nemijlocit de către S.P.

Metoda experimentală. Modelarea anumitor circumstanțe contribuie la soluționarea unor sarcini concrete ale AOI, inclusiv la identificarea în mod conspirativ a persoanelor care săvârșesc tainic și în condiții ne-evidente infracțiuni deosebit de grave, rămânând timp îndelungat necunoscute subdiviziunilor operative [31, p.43]. Metoda experimentală în scop de identificare a făptuitorului constă în folosirea unor obiecte controlate (capcane), analogice infracțiunii săvârșite, asupra cărora atentează infractorul [6, p.376]. Pentru identificarea persoanei și descoperirea anumitor categorii de infracțiuni se folosesc o diversitate de entități: capcană (obiecte, automobile, apartamente, persoane juridice, site-uri (adrese electronice, portale), oameni etc. [31, p.94]. Realizarea metodei experimentale de identificare a făptuitorului trebuie să deruleze în condiții firești, excluzând acțiuni de provocare a infracțiunii.

* *Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului*, nr.320 din 27.12.2012, acordă polițistului posibilitatea să fotografieze, să facă înregistrări audio și video în scop de asigurare a realizării atribuțiilor Poliției fără încălcarea inviolabilității vieții private a persoanei, garantată de legislație (art.25 alin.(5) pct.28).

- **Cazul strangulatorilor din Hillside (SUA):** În Los-Angeles, în perioada 1977-1979, au fost comise multiple omoruri în serie, însoțite cu acte de tortură și viol ale victimelor femei tinere. Particularitate tipică a infracțiunilor a fost considerată circumstanța săvârșirii acestora de o singură persoană sau de mai multe persoane. Săvârșind toate faptele în condiții neevidente, fără urme, fără martori, făptașii crimelor au rămas neidentificați. Poliția a recurs la unica posibilitate reală de identificare și de capturare a strangulatorilor în cazul comiterii unei noi tentative. Toate femeile tinere din serviciul poliției orașului au fost îmbrăcate în haine civile și plasate în diferite sectoare, în scopul prinderii în capcană a infractorilor. În Los-Angeles au fost antrenate toate femeile polițiste din alte districte ale statului și audiențele Academiei de Poliție. Permanent pe străzile orașului se aflau în misiune cel puțin 150-200 de femei polițiste, fiecare în parte fiind supravegheată de câteva grupe operative de capturare [25].

Identificarea prin metoda informării electronice. În cazul investigării crimelor informatice pentru identificarea unui sistem informatic se utilizează programe Whois, Finger, Ping, Dig, Host și următoarele site-uri:

- www.networktools.com;
- www.geektools.com;
- www.apnic.net;
- www.checkdomain.com;
- www.ripe.net;
- www.whois.com

Aceste informații pot fi găsite în numeroase locații, cum ar fi, de exemplu (computerul utilizatorului; furnizorul de servicii de Internet al utilizatorului; furnizorul de servicii de Internet al victimei și/sau suspectului; fișiere de jurnal ale victimei și/sau suspectului conținute în router-e, firewall-uri, server-e Web, server-e de e-mail). Fiind obținute adresa IP, timpul și data (incluzând timpul zonal), majoritatea furnizorilor de serviciu de Internet (ISP) pot identifica utilizatorul înregistrat care are adresa IP atribuită la un anumit timp [32, p.265].

Identificarea odorologică se întemeiază pe descoperirea urmelor olfactive. Descoperirea se face cu ajutorul câinilor de urmărire. Spre deosebire de om, un câine poate selecta o urmă de miros din alte 200, explicația constând în aceea că el dispune de un număr de celule olfactive de peste 30 de ori mai mare [35, p.38]. Identificarea după urmele olfactive se aplică în practică, de regulă, în cazul căutării făptuitorului „pe urmele proaspete”, iar măsura specială analizată poate fi considerată că și-a atins scopul în următoarele condiții cumulative: câinele „indică” prin comportamentul său specific la o anumită persoană-țintă [29, p.114]; în rezultatul acțiunilor de urmărire penală sau măsurilor speciale de investigații în privința persoanei-țintă se obțin alte probe concludente.

Concluzii

Rezultatele identificării se consemnează în diverse acte, în dependență de metoda aplicată și de subiecții care participă la realizarea acestei măsuri: raportul ofițerului de investigații; actul de identificare a specialistului; comunicarea confidentului; explicația victimei sau a martorului; schița-portretul, fotorobotul, fotografia sau/și înregistrarea video (anexate).

Rezultatele identificării persoanei prin măsuri și metode speciale, indiferent de caracterul documentării, pot fi folosite numai pentru căutarea probelor, având importanță pentru determinarea căilor și direcțiilor de investigație, și nicidecum în calitate de probe în procesul penal [6, p.341]. Astfel, în temeiul rezultatelor acestei măsuri se dispune efectuarea:

- prezentării spre recunoaștere, dacă victima sau martorul n-au participat în cadrul acestei măsuri;
- experizei (dactiloscopice, grafoscopice, biologice etc.);
- percheziției, examinării corporale, audierii sau altor acțiuni de urmărire penală.

Identificarea persoanei prin măsuri și metode speciale reprezintă o oportunitate necesară pentru ofițerul de urmărire penală și ofițerul de investigații speciale în activitatea de cercetare a infracțiunilor, când prin acțiunile de urmărire penală nu poate fi identificat făptuitorul.

Referințe:

1. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=350171> [Accesat: 25.03.2017].
2. <http://legeaz.net/noul-cod-procedura-penala-ncpp/art-285> [Accesat: 25.03.2017].
3. NEAGU, I. *Drept procesual penal. Partea Specială*. Vol.I. București: Oscar Print, 1994.
4. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Partea Specială*. Vol.II. București: Paideia, 1996.
5. POPA, Gh. *Tehnici moderne de identificare criminalistică*. București: AiT Laboratories SRL, 2011, <https://books.google.md/books?id=oj9HNVac-UoC&printsec=frontcover&dq=Popa+Gheorghe,Tehnici+moderne+de+identificare+criminalistică&hl=ro&sa=X> [Accesat: 30.03.2017].

6. *Teoria operativno-rozysknoy deyatelnosti*: Учебник / Под.ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. Москва: ИНФРА-М, 2007.
7. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.113-118, art.373. Data intrării în vigoare: 08.12.2012, <http://lex.justice.md/md/343452> [Accesat: 25.03.2017].
8. ЧЕЧЕТИН, А.Е. *Актуальные проблемы теории оперativно-розыскных мероприятий*: Монография. Москва: Издательский дом Шумилова И.И., 2006.
9. https://www.unodc.org/cld/en/legislation/rou/criminal_procedure_code/partea_generala_-_titlul_iv_/article_138-147/article_138-147.html? [Accesat: 28.03.2017].
10. OLTEANU, G.I. ș.a. *Metodologie Criminalistică - Structurile infracționale și activitățile ilicite desfășurate de către acestea*. București: AIT Laboratories SRL, 2008 https://books.google.md/books/about/Metodologie_Criminalistic%C4%83_Structurile.html?id=PtxcI5XFxloC&redir_esc=y [Accesat: 30.03.2017].
11. UDROIU, M., SLĂVOIU, R., PREDESCU, O. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală*. București: C.H. Beck, 2009.
12. DIDĂC, V., CĂPĂȚICI, M., CUȘNIR, V., MORARU, V., CARTEA X. *Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații*. Chișinău: Elan Poligraf, 2009.
13. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперativно-розыскная деятельность: вопросы и ответы*. Книга II: *Оперativно-розыскные мероприятия и меры*: Учебно-практическое пособие. 3-е изд., пересмотр. и испр. Москва: Издательский дом Шумилова И.И., 2008.
14. МАКАРЬ, И.М. *Организационно-тактические основы предупреждения и раскрытия преступлений оперativными аппаратами органов внутренних дел*. Кишинев: Молдавский госуниверситет, 1991.
15. <http://www.webdex.ro/online/dictionar/metod%C4%83> [Accesat: 20.12.2016].
16. DORAȘ, S. *Criminalistica*. Chișinău: Cartea Juridică, 2011.
17. ЕЛИНСКИЙ, В.И. *Основы методологии теории оперativно-розыскной деятельности*: Монография. Москва: Изд-ль Шумилова И.И., 2001.
18. <http://www.legislationline.org/ru/documents/action/popup/id/14922> [Accesat: 25.12.2016].
19. Проект закону України №4778 от 03.06.2016 Про оперativно-розшукову діяльність ст.10 ч.2 п.7), 15) http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH3OQ00A.html [Accesat: 25.12.2016].
20. <https://dexonline.ro/definitie/identificare> [Accesat: 22.02.2017].
21. MÎRZAC, V., GLAVAN, B. *Utilizarea mijloacelor tehnice în activitatea specială de investigații*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI), 2014.
22. *Оперativно-розыскная деятельность*: Учебник / Под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, А.Ю. Шумилова. Москва: ИНФРА-М, 2001.
23. CRISTESCU, D.I. *Investigarea criminalistică a infracțiunilor contra securității naționale și de terorism*. Timișoara: Solness, 2004.
24. ГОРЯИНОВ, К.К., КВАША, Ю.Ф., СУРКОВ, К.В. *Федеральный Закон об оперativно-розыскной деятельности. Комментарий*. Москва: Новый Юрист, 1997.
25. ДУДАРЕНКО, В.В. *Тактический прием засады: разграничение с провокацией преступления*, http://bmpravo.ru/show_stat.php?stat=1075 [Accesat: 25.02.2017].
26. <http://legeaz.net/dictionar-juridic/portretul-vorbit> [Accesat: 01.03.2017].
27. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.14-17, art.51.
28. Hotărârea Guvernului nr.1310 din 31.10.2003 despre aprobarea Regulamentului cu privire la obținerea, evidența, păstrarea, sistematizarea și utilizarea informației dactiloscopice și Listei funcțiilor deținute de persoanele supuse înregistrării dactiloscopice obligatorii. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.226-228, art.136.
29. ЗАХАРЦЕВ, С.И. *Оперativно-розыскные мероприятия: Общие положения*. С.П.б.: Издательство Р., с.109.
30. <http://legeaz.net/dictionar-juridic/identificarea-scriptorului> [Accesat: 01.03.2017].
31. НАЗАРОВ, А.Д. *Провокации в оперativно-розыскной деятельности*. Москва: Юрлитинформ, 2010, http://law.sfu-kras.ru/data/method/e-library_kup/Mono/%D0%9D%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2.%202010.pdf [Accesat: 30.03.2017].
32. MOISE, A.C. *Metodologia investigării criminalistice a infracțiunilor informatice*. București: Universul Juridic, 2011.
33. STANCU, E., OLTEANU, G.I. *Criminalistică. Partea I. Tehnica criminalistică*, <http://cj.md/uploads/Criminalistica.pdf> [Accesat: 06.03.2017].

Prezentat la 31.03.2017